

Prispevek o razvoju cikastega (bohinjskega) goveda

dr. Metka Žan Lotrič

prof. dr. Andrej Šalehar, zaslužni profesor

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Ocikastem oziroma bohinjskem govedu, kot so pasmo imenovali na območju Bohinja, so na razpolago številni zgodovinski viri. Ena izmed njihovih značilnosti je velika pestrost poimenovanja pasme v preteklosti. Obstajalo je več kot trideset imen, ki so bila največkrat povezana s krajem reje (gorenjska goveja živina, rdeča bohinjska pasma ...) ali z barvo dlake živali (brezasta živina, rdeče pisano gorenjsko govedo ...).

Cikasto govedo je bilo znano po odlični mlečnosti in odpornosti. Pasma je bila cenjena zaradi svoje dobre prilagodjenosti na lokalne razmere za rejo. Že sam izraz bohinjsko govedo je bil sinonim za odlične molznice; po bohinjsko govedo so prihajali kupci celo s Solnograškega, Bavarskega, severnega Primorskega ...

Na Gorenjskem je veljal pregovor: »**V Bohinj po kravo, na Poljansko po ženo.**«

Strokovno organizirano rejsko delo za cikasto govedo je bilo vzpostavljeno z ustanovitvijo Živinorejske zadruge leta 1906 v Selcih nad Škofjo Loko, kjer so spremljali tudi mlečnost krav cikaste pasme. To je bila prva Živinorejska zadruga na Kranjskem in se je imenovala Živinorejska zadruga za rdeče cikasto govedo.

Zaradi omenjenega velikega števila zgodovinskih virov o cikastemu govedu smo izbrali le nekatere in jih povzemamo v tem sestavku. Nanašajo se na rejo cikastega goveda na Kranjskem do prvih let po koncu prve svetovne vojne.

1846 – verjetno prvo poimenovanje bohinjskega goveda

Najstarejši do sedaj najdeni zapis poimenovanja »*bohinska živinca*« je iz leta 1846. Takrat so sorški kmetovalci v Kmetijskih in rokodelskih novicah v članku z naslovom »Dva nova semnja za živino v Sorici« med drugim poudarili, da je bohinjsko govedo iskana in cenjena pasma pri Krašovcih, Vipavcih, Tolmincih in Furlanih: »Po pervoljenji visoke c. k. dvornice na Dunaji 21. sušca štev. 6274, smo v Sorici (Zarz, pet ur nad Škofjo Loko) dva semnja za živino dobili: perviga na dan sv. Filipa in Jakoba (1. dan Velikega travna), družiga na dan sv. Lukeža (18. dan Kozoperska); če pa ti dnevi pridejo na kako nedeljo ali zapovedan praznik, pa prvi dan po prazniku ali nedelji. Pervi semenj tedaj bomo v Sorici letas imeli v pondelj po sv. Lukežu. Nadejamo se, da se bodo naši semnji ob kratkim med nar bolji semnje šteli, ker ni nikjer na Kranjskem toliko živine kot per nas in per naših bližnjih sosedih v Bohinji. **Naša in bohinska živinca ni sicer nar večiga plemena, pa je zavoljo visokih in lepih planin, vterjena, čversta, in zavolj žlahtne dišeče piče lepo rejena in vesela, in zato že od nekdanj od Krašovcov, Ipavcov, Tomincov, pa tudi Furlanov zlo obrajtana in iskana.** Povabimo tedaj bližnje in daljne prodajavce in kupce na naš prvi semenj. Sorški kmetovavci.«

Leta 1851, pet let kasneje od zgoraj omenjenega članka, kjer je poudarjen tudi velik stalež goveda v Bohinju, je neznani avtor z inicialko P v Kmetijskih in rokodelskih novicah opisal živinorejo v Bohinju kot največje premoženje Bohinjcev ter posebej izpostavil govedorejo: »**Nar večji premoženje Bohinjci v svoji živini – govedi in drobnici imajo.** Manj premožni kmetovavci po 4–6–8, bolj premožni pa po 13–16 in še več samo krav rede. (Le snažili naj bi jih malo bolj!). Zato pa tudi toliko masla napravijo, da ga na le to gotovo po tavecent centov iz Bohinja — večidel v Terst — izvozijo; posebno, ker ga sami prav malo vžijejo, da ga le več skupej spraviti in prodati zamorejo. Zraven tega jim pa pri domačiji tudi sir veliko odrine, ki ga v planinah delajo ...«

Schollmayr (1873) je pri opisovanju barve goveda zapisal, da je svetla barva goveda na severu in na začetku alpskih pokrajin Kranjske dežele, zlasti pa na

vznožju gora na Gorenjskem prehajala v rumeno, ta pa v rdečo, pogosto tudi v rdeče rjavo in črno rjavo barvo. Okoli oči in smrčka so imele živali svetle ali temne obrobe. Kljub rumeni ali rdeči barvi pa govedo ni imela nič skupnega z lastnostmi, ki so bile posledica križanja pincgavske, pongavske ali belanske pasme z domačo živino. Potomci teh križanj so se razlikovali od temno obarvane domače kmečke živine. O velikosti rumene, rdeče in tudi drugače pisane živine pod Triglavom je avtor zapisal, da je ta tako močno zastajala v rasti, da je bilo v zgornjem Bohinju pogosto videti kravo, ki ni bila večja od kozla. Majhno velikost teh živali je avtor povezoval s strmimi in visokimi gorami, kjer so bili v glavnem skromni pašniki in planine.

Bohinjske krave so bile znane kot najboljše molznice (1935)

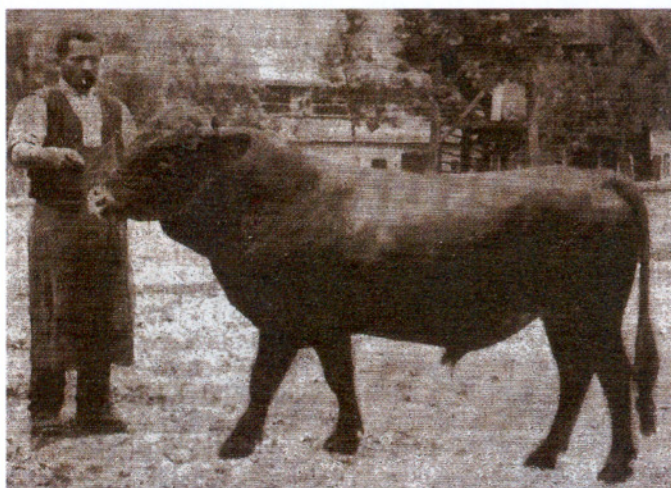
Poudarjena odpornost bohinjskega goveda proti boleznim

V drugi polovici 19. stoletja, ko je v radovljiškem okrajnem glavarstvu razsajala slinavka in parkljevka, se ta ni razširila v Bohinj. O tem je neznani avtor leta 1872 v Kmetijskih in rokodelskih novicah v članku z naslovom Na Sv. Lukeža dan zapisal: »Vsa naša gospodarska živina, posebno goveja, je prav zdrava; od kužne bolezni v gobcu in na parkljih v tukajšnjih bohinjskih krajih do sedaj nič še slišati ni.« V nadaljevanju avtor izpostavlja širitev dobrega slovesa bohinjske krave tudi drugod: »**Bohinjska krava je že po Laškem in Koroškem na dobrem glasu, ni sicer**

težka in visoka, a urna je in tankih srnjih nog, ješča in dobra mlekarica. Mlada krava po prvem ali drugem teletu prepeljana v dober hlev poraste in pride k moči, da daje po šest do osem bokalov* mleka na dan.«

Povše (1875) je prilagojenost bohinjske pasme na lokalne razmere za rejo in njeno odlično mlečnost opisal z naslednjimi besedami: **»Katere druge krave pač se morajo ponašati s tem, da v primeri telesne teže in sploh njih velikosti dajo toliko mleka, kakor, na priliko naše majhne bohinjske krave, ki po 3–4, tudi še več bokalov molzejo na dan, pa ne pezajo več od 3 centov**.** Težka bernska (švicarska) krava, katera peza 10–12 centov, daje res kakih 10 bokalov; al koliko več je krme in to še prav dobre povžila? Stoji tedaj množina mleka v primerjavi z velikostjo živali?»

Povše (1894) je v knjigi o govedu na Krasu in obalnih deželah uporabil izraz »bovško govedo«. Bovške krave je opisal kot dobre molznice, ki ob odstavitvi teleta dajejo 10–14 litrov mleka dnevno. Zaradi njihove odlične mlečnosti so jih prodajali tudi v Trst, Pulj in Möllthal.

Bik stare bohinjske pasme (1925)

Spodbujanje reje domače pasme goveda

Hitz (1875) je bil kritičen do kmetijskih društev in drugih zavodov, da so za izboljšanje domače pasme goveda kupovali živali po tujih deželah, jih potem redili naprej ali pa z njimi pripuščali domačo pasmo. Avtor jim je očital, da se niso nič pozanimali o vrednosti »domačega plemena«, ampak so ga takoj obsodili in segali po tujem.

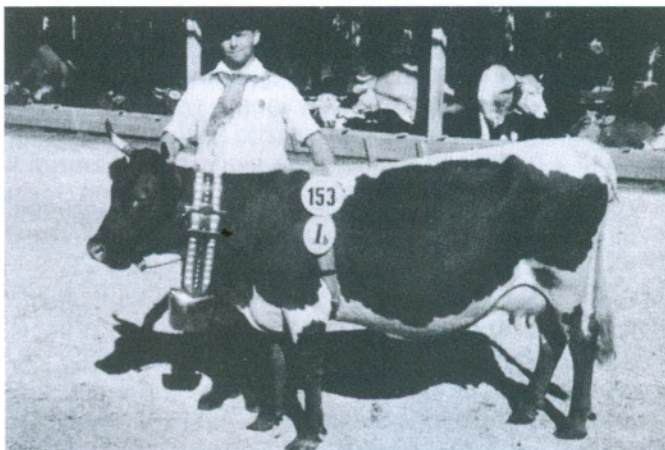
Nadalje je avtor opozoril, da če se že priznava, da so se z uvozom boljših pasem in njihovim oplemenjevanjem domačega goveda dosegli lepi uspehi, se sme z enako pravico trditi, da se je veliko naredilo in dosešlo, morda celo več, z rejo domače živine, če so bile v ta namen odbrane boljše plemenske živali, pravilno krmljene in oskrbovane.

Avtor je poudaril, da postane govedo to, kar hočemo iz njega narediti, in da z razumnim krmljenjem in oskrbo lahko dosežemo neverjetno velik uspeh. Na Kranjskem pa so kmetje pogosto oskrbovali živali tako, da se je jasno videlo, da jih je bolj zanimala velika količina gnoja za polja kot pa zdravje in uspešna reja živali. Zanimarjeni so bili tudi hlevi.

Hitz (1878) je menil, da večina živinorejcev ni vedela, kaj pomeni gospodarna živinoreja, in da so poznali samo krmljenje, da je živina preživela, ne pa tega, da bi imeli od živine tudi korist. Posebej spomladi, ko je primanjkovalo sena, so gnali velik stalež goveda na puste pašnike, kjer je bilo krme le za preživetje. To je vplivalo na upad mlečnosti in živina je shujšana ter izčrpana prišla na planino, kjer je bila običajno prevelika obtežba. Avtor izpostavlja bohinjsko pasmo: **»To je istina, da tako majhna pa lahka bohinjska krava skoro kakor koza spleza na najvišje in kamnite kraje ...«**

Razstave goveda v Bohinju že v drugi polovici 19. stoletja

O velikem pomenu govedoreje kot najpomembnejše gospodarske panoge v Bohinju lahko sklepamo tudi iz organizacije razstav goveda v drugi polovici 19. stoletja. Na seji glavnega odbora Kranjske kmetijske družbe, ki je potekala dne 4. julija 1886, so takole zapisali prošnjo za izvedbo razstave: **»Podružnica v Bohinju prosi glavni odbor, da naj tudi v oddaljenem Bohinju napravi enkrat govejo razstavo, kakor lansko leto v Kranjski Gori, kajti iz Bohinja je predaleč goved v Kranj na razstavo goniti, a vendar Bohinjci zaslužijo tako spodbudo, kajti oni so dobri živinorejci, imajo veliko govedi, in so za kmetijski napredek zelo vneti. Glavni odbor se v načelu izreče za tako razstavo ter naroči tajništvu poskrbeti za potrebna denarna sredstva.«** Na seji glavnega odbora Kranjske kmetijske družbe, ki je potekala 6. marca 1887, je deželni odbor Kranjsko kmetijsko družbo seznanil z dopisom o tem, da je deželni zbor družbi dovolil 300 goldinarjev za okrajno razstavo goveda v Bohinju. O tem so poročali v Kmetijskih in rokodelskih novicah med gospodarskimi novicami: **»Deželno podporo v znesku 300 gold. za premiranje lepe govedi v letu 1887. dovolil je deželni zbor na prošnjo sl. odbora c. kr. kmetijske družbe. Glavni odbor porabil bode to podporo za okrajno živinsko razstavo v Bohinju ...«**

Bohinjski tip krave iz leta 1955 (Ferčej in Skušek, 1988)

V Kmetijskih in rokodelskih novicah so med Gospodarskimi novicami leta 1887 pod naslovom »Premovanje goveje živine na Bohinjski Bistrici« zapisali, da je 18. oktobra 1887 potekalo prvo premovanje goveje živine na Bohinjski Bistrici, da so Bohinjci pripeljali veliko lepe živine in da je »presodna« komisija »pripustila« k tekmovanju 12 bikov, 42 telic in 43 krav. **»Goved je bila sicer majhne, a primerno lepe postave ...«**

*1 bokal = 1,415 litra

** 1 cent = 100 kg

Pri premovanju so bili prisotni predstavniki Kranjske kmetijske družbe, med njimi tajnik Gustav Pirc. Po premovanju je sledilo srečanje pri župniku Bohinjske Bistrice Janezu Mesarju, ki so se ga udeležili vsi tuji gostje, vsi duhovniki iz doline ter mnogo domačinov. Poudarili so vlogo župnika Mesarja v njegovih zaslugah za kmetijstvo v Bohinju: »Pri obedu bilo je mnogo napitnic, izmed katerih omenjamo napitnico gosp. grofa Thurna hišnemu gospodarju gospodu župniku Mesarju; v njej je gospod grof ocenjeval zasluge župnikove za kmetijstvo ter izrekel željo, da bi kmalu popolnoma ozdravel ter deloval še mnogo let na korist župljanov svojih. Vsi udeleženci lepega dneva poslovili so se pa iz lepe bohinjske doline veselo priznavajoč, da je vse napredno gibanje v bohinjski dolini delo g. župnika Mesarja, ter srčno želeč, da Bog da gospodu župniku kmalu popolno zdravje.«

Nasprotovanje vpeljevanju pincgavske pasme

Eden izmed največjih kmetijskih strokovnjakov na Kranjskem Gustav Pirc (1909) je bil kritičen do vpeljevanja pincgavske pasme, kar je opredelil kot veliko napako: »... **iz stare goveje pasme, ki se je v Bohinju nahajala, bi se z umnim ravnanjem lahko ustvarila izborna domača mlečna pasma, izredno primerna za Bohinj in tudi za marsikatero druge kraje, Bohinjecem v velik prid in deželi v ponos. Žal, da se to ni pravočasno storilo, bohinjska živina se je marveč začela prekríževati s pincgavsko pasmo, zboljšala se pa zato ni, narobe, pokvarila se je celo, kajti pincgavska pasma kratkomalo ne sodi v Bohinj. Danes imamo v Bohinju pač večinoma pisano goved pincgavskega tipa, a z vsemi napakami, ki se pokažejo, kadar pride neprimerna pasma v kak kraj, ki nista drug za drugega ... Storil se je velikanski pregrešek, da se ni bohinjska goveja pasma z umnim ravnanjem naredila za izborno domačo mlečno govejo pasmo in se je z vpeljavo pincgavske pasme v Bohinj tisto podrlo, kar je bilo dobrega, ne da bi se doseglo kaj boljšega ...**«

Pirc (1909) omenja Jersey pasmo kot najboljšo mlekarico na svetu, ki je brez posebne vrednosti za vprego in pitanje. V nadaljevanju svetuje, da bi se tudi pri nas lahko redila pasma goveda, ki bi bila zelo mlečna (enostranska) - bohinjsko govedo.

Nestrinjanje z vpeljevanjem pincgavske pasme v Bohinj je v istem obdobju izrazil tudi Cvenkelj (1909). Zastopal je mnenje, da so bohinjski živinorejci naredili napako, ko so pričeli domačo prastaro pasmo križati s pincgavsko pasmo. Poudaril je, da je imela domača bohinjska živina že v starih časih veliko veljavo, kar so potrjevali njeni kupci iz severnih dežel, s Solnograškega in z Bavarskega. Avtor nadaljuje, da so leta 1869 začeli uvajati v Bohinj tujo, pincgavsko pasmo, ki so jo naravnost vsiljevali. To so seveda delali z najboljšim namenom, da bi izboljšali živinorejo, niso pa pomislili na to, da vsaka pasma ni za vsak kraj, kakor npr. rastline, ki rastejo nižje v dolini, ne uspevajo v višjih legah. Zato skoraj niso pustili licencirati domačih bikov. Ljudje so pričeli dobro domačo živino prodajati, včasih tudi najboljše živali. V članku sledi zapis: »Ako pa stvar globlje prevdarimo, moramo zahtevati, da se tej metodi enkrat napravi konec in se zopet okrepi domača pasma, ki je edina ustvarjena za Bohinj, a, ki je tudi sicer izvrstna žival.«

Žlahten izraz prave molznice iz Bohinja (Kump in Ločniškar, 1956)

Vime bohinjske krave, stare 16 let (Spiller-Muys in sod., 1926)

“Včasih je vsak, ki je hotel imeti dobro kravo mlekarico, šel ponjo v Bohinj”

Pogosto se dogaja, da je domače blago v primerjavi s tujim velikokrat manj cenjeno, včasih celo zaničevano. Zalokar (1854) piše: »Kaj je začarano, da rogovilimo le po tujih, malovrednih sadežih, to pa, kar je pred nami, kar smo že dobro preizkusili, za to nam ni mar?« Podobno se je dogajalo tudi z bohinjskim govedom in Cvenkelj (1914) je zapisal: »**Človek zametuje domače, kar je dobro in išče daleč v tujini boljše, a zaman. Tako se je godilo tudi bohinjski goveji pasmi.**« Avtor poudarja, da je že kot otrok slišal vedno le hvaliti bohinjsko živino. V nadaljevanju je zapisal, da sta njegov oče in trgovec z Zgornjega Avstrijskega v Bohinju pokupila veliko krav in volov, ki sta jih peš gnala čez Ljubelj in Ture na Solnograško. Nasproti so prišli kmetje, ki so se dobesedno trgali za bohinjske krave, ki so slovele kot odlične mlekarice, poleg tega pa so bile tudi zelo vztrajne

in utrjene živali, kar je bilo na tako dolgih poteh in gorskih prelazih izrednega pomena. Avtor poudarja, da je bil vedno presenečen, kako daleč naokoli so bile znane bohinske krave, in piše: »Na bohinsko kravo sem naletel celo v Brdih pri Gorici. Gospodar mi je pravil, da je ne da za noben denar od hiše.« Cvenkelj (1914) nadaljuje o tem, kako zelo je bilo bohinsko govedo cenjeno in iskano: »Večkrat sem bil tudi sam v Bohinju po kupčiji. Enkrat pozno v jeseni sem srečal starega Tolminca, ki je gnal kupljenega junčka proti domu. "Oče, koliko ste pa dali zanj?" ga vprašam. "Pa uganite!" odgovori mož. "No, kakih 70 goldinarjev, več gotovo ne." "Zmotili ste se. Ravno 95 gold. sem dal zanj, moral sem ga preplačati, toda dal bi bil tudi 100 gold. in še več, če bi mi ga gospodar drugače ne bil hotel dati." "Kako pa vendar to," pravim na to, "saj ni nič posebnega na njem; zadaj je pobitega križa, črn gobec ima in cikast tudi ni nič. Ta ne bo za pleme in je veliko predrag." "Vsak po svoje," odgovori mož. "**Star sem že in vedno kupujem tu v Bohinju junčke za pleme. Tudi sedaj sem prišel nalašč zato v Bohinj; dva dni sem se tukaj mudil; kajti težko je že dobiti junčka takega, kakor ga tukaj vidite, in takega hočem jaz za pleme tudi imeti. Vi pa si privoščite cikastega, takih je pa dovolj naprodaj. Srečno!**"«

Cvenkelj (1914) piše, da je tudi na jesenskem semnju v Bohinju govoril s Tolminci, ki so iskali plemenjake in so tožili zaradi pomanjkanja stare bohinske goveje pasme. Nadaljuje z besedami starega Studorca: »**Saj včasih je bilo dobro kravo lahko dobiti v Bohinju. Sedaj so nam pa ti vrage vse pomešali. Včasih je vsak, ki je hotel imeti dobro kravo mlekarico, šel ponjo v Bohinj – no sedaj pa bohinska živina kmalu ne bo imela nobene prednosti več. Ko sem še jaz pasel, ni bilo nobene cikaste krave v čredi; bilo je še samo domače pleme ...**«

V Domoljubu je neznani avtor (Bohinjecem, 1921) zapisal: »**Stari Bohinjci so imeli zelo v čisljih svoje govedo, mlekarstvo in sirarstvo je cvetelo; rekli so: mleka je v Bohinju kakor vode. Pa tudi izven Bohinja, na Tolminskem in Goriškem, po Gorenjskem, da celo na Solnograškem so cenili in cenijo še danes bohinske krave kot najboljše molznice.**« V nadaljevanju avtor piše o pritisku novih zakonov glede živinoreje tudi v Bohinju in da se je pri tem žal pozabilo, da je

pri odbiru plemenskih živali pomembna njihova prireja. Tako pa nekemu ni ugajal pobit križ, drugemu črn smrček, tretjemu zopet enobarvna jelenova barva. Avtor predvideva, da so mogoče vsi imeli dober namen, ko so vpeljali pincgavsko ali celo simodolsko (lisasto) pasmo. Toda to so bile pasme z močnejšimi kostmi, z drugo, »dozdevno« lepšo zunanjo obliko, zato se je prehitro izgubljala mlečnost, skromnost in prilagojenost bohinske pasme na visoke gorske, »razdrapane« planinske pašnike. Tudi nekaterim Bohincem je na začetku ugajala telesna oblika pincgavske pasme, saj je splošna človeška slabost, da tuje nove stvari bolj ceni kakor preizkušene dobre domače. Sicer je bilo še vedno nekaj pametnih in »dalekovidnih« mož, ki so kmalu videli napačen cilj tega zboljševanja, posebej glede mlekarstva, toda odgovornim za rejsko delo se to nikakor ni dalo dopovedati in tako se je vleklo to mešanje naprej. Avtor nadaljuje: »**Ker pa je Bohinj planinska pokrajina in je govedo večinoma na paši in v planini, je nadzorstvo nad biki za gospodo bilo zelo težavno. Zato je poleg vsiljenih licenciranih pincgavcev na planini pa tudi doma vedno kak domači bik seveda skrivaj bil še za pleme.**« O vpeljevanju pincgavske in lisaste pasme v Bohinj je avtor zapisal: »**Minilo je že 11 let, odkar se je začelo v Bohinju jasnit** glede domače bohinske goveje pasme. **Bohinjci so uvideli, da bode vpeljevanje tuje pincgavske ali celo simodolske krvi, z močnimi kostmi, lepo zunanostjo toda slabo mlečnostjo rodilo silno gospodarsko zlo. Tudi naši strokovnjaki so priznali zmote in so bili istega mnenja.**«

Zaključek

Že v prvi polovici 19. stoletja je bilo bohinsko govedo znana in cenjena pasma. Največji stalež goveda na Kranjskem je bil v Bohinju, kar dodatno potrjuje velik gospodarski pomen živinoreje na tem območju. **Cikasto govedo je bilo odporno proti boleznim, prilagojeno na lokalne razmere za rejo, predvsem pa je imelo odlično mlečnost.** Veliko kmetijskih strokovnjakov je nasprotovalo vpeljevanju drugih pasem in so poudarjali pomen domače pasme goveda. Pincgavska pasma po njihovem mnenju ni sodila na izvorno območje cikastega (bohinskega) goveda.

LITERATURA:

- Bohinjecem! 1921. Domoljub, 34, 47: 608–609
- Bohinska goveja pasma. 1909. Slovenec, 37, 264: 5–6
- Cvenkelj A. 1914. Rešimo bohinsko govejo pasmo. Domoljub – Naš kmečki dom, 2, 51: 10–13
- Dva nova semnja za živino v Sorici. 1846. Kmetijske in rokodelske novice, 4, 26: 103
- Gospodarske novice. 1887. Kmetijske in rokodelske novice, 45, 44: 347
- Gospodarske novice. 1887. Kmetijske in rokodelske novice, 45, 1: 3
- Hitz T. 1875. Živinoreja in planinarstvo. Kmetovalec (Gorica), 1, 3: 19–20
- Hitz T. 1878. Kako gospod T. Hitz piše o bohinski in tolminski živinoreji. Kmetijske in rokodelske novice, 36, 52: 408–409
- Na Sv. Lukeža dan. 1872. Kmetijske in rokodelske novice, 30, 44: 352–353
- Od Bohinja kaj. 1851. Kmetijske in rokodelske novice, 9, 2: 22
- Pirc G. 1909. Bohinska goveja pasma. Kmetovalec, 26, 20: 204–205
- Povše F. 1875. O stanji govedoreje na Gorenjskem. Kmetijske in rokodelske novice, 33, 46: 375–376
- Povše F. 1894. Rinder der Karst und Küstenländer. Zweites Heft. Görz, Istrien, Triest. Wien, Wilhelm Frick: 137 str.
- Schollmayr F. 1873. Goveja plemena po Kranjskem po preiskovanju v letu 1872 (zvezek I.), Doklada. Naznanila – Mittheilungen, Ljubljana: 42–58 (sode strani)
- Šalehar A. 2009. Prispevki k bibliografiji: Zgodovinski viri o slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasmah domačih živali – do leta 1945. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-ZTF15AIY>
- Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. 1887. Kmetijske in rokodelske novice, 45, 11: 83
- Zalokar J. 1854. Umno kmetovanje in gospodarstvo: štirje deli in pristavek. Ljubljana, C. k. Kranjska kmetijska družba: 386 str.
- Žan Lotrič M. 2012. Razvoj pasme cikastega goveda in planšarstva. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta: 372 s.